

Прищеп О.П.

викладач кафедри музичного мистецтва
Чернігівського національного педагогічного
університету імені Т.Г. Шевченка

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЧИТАННЯ МУЗИКИ З АРКУША

Читання музики з аркуша – це один з видів музичної діяльності, при якому відбувається швидка зміна нових музичних вражень, інтенсивне сприйняття багатой і різноманітної музичної інформації. Музикант, постійно практикуючий читання з аркуша, знайомиться з творами різних композиторів, художніх стилів, історичних епох. Таким чином, читання з аркуша відкриває можливості для всебічного і широкого ознайомлення з музичною літературою.

Разом з цим читання музики з аркуша розвиває музично-інтелектуальні якості виконавця. У процесі такої роботи створюється особливий психологічний настрій, сприйняття стає яскравішим, живішим, що сприяє поглибленню, збагаченню, якісному поліпшенню самих процесів музичного мислення. Саме тому музична педагогіка стверджує, що читання музики з аркуша всебічно розвиває учня як музиканта, стимулює його загальномузичний розвиток.

Одна з головних умов, що забезпечує правильне протікання процесу читання музики з аркуша полягає в уявному випередженні читаючим того, що безпосередньо грається їм в даний момент. Це відома формула: «бачую-граю». Читач оглядає уривок музичного тексту, побачивши ноти, він трансформує їх за допомогою внутрішнього слуху у відповідну звукову картину, потім втілює елементи цієї картини на клавіатурі. Таким чином, при читанні з аркуша отримана зорова інформація перетворюється в музично-слухові уявлення і реалізується у відповідних піаністичних рухах.

Слід зазначити, що чим кваліфікованіше і досвідченіше виконавець, чим розвиненіший його внутрішній слух, тим далі він охоплює нотний текст вперед при грі, тим об'ємніше подумки сприйняті ним уривки, тим яскравіше і конкретніше його внутрішньо-слухові уявлення звуковисотних, ритмічних і тембрових компонентів музичної мови. Такою високою технікою зорово-

слухового сприйняття нотного тексту володіли А.Б. Гольденвейзер, Ф. Ліст, С.В. Рахманінов. Про професіоналізм С. Ріхтера писав Г. Нейгауз: «Читаючи з аркуша вперше будь-яку річ – будь це фортепіанний твір, будь це опера, симфонія, що завгодно, - він відразу передає її майже досконало і в сенсі виявлення змісту, і в сенсі технічної майстерності (в цьому випадку все єдино)» [1, с.16].

Інше відбувається при невмілих діях невміло читаючих з аркуша учнів. Відстань між видимим в нотах і тим, що виконується на інструменті скорочується у них до мінімуму. При цьому, як правило, випадає середня важлива ланка формули «бачу-чую-граю». Гра стає формальною, не емоційною, перетворюється на монотонне переступання з одних клавіш на інші. Важливо нагадувати тим, хто навчається, якомога далі забігати поглядом вперед при прочитанні нотного тексту, при цьому прагнути почути внутрішнім слухом звучання нот. Також корисно заздалегідь, до гри, проглянути очима невідомий твір. Так, ще Р. Шуман радив молодому музикантові: «Якщо тобі пропонують зіграти з аркуша незнайомий твір, то спочатку проглянь його очима» [3, с.69].

Друге положення теорії і практики читання музики з аркуша виражається у вимозі невідривності погляду граючого від нотного тексту. Це тісно пов'язано з умінням грати не дивлячись на руки, орієнтуватися на клавіатурі фортепіано на дотик, так звана «гра всліпу». Тільки за такої умови може бути забезпечена плавна, безперервна, логічна гра. Будь-які «відведення» очей при читанні з аркуша небажані, чим їх менше, тим краще. Відриваючись очима від нотних рядків, читач легко втрачає той фрагмент тексту, який виконує в даний момент, втрачає зорово-слуховий контроль над музичним матеріалом, звідси – затримки, зупинки, фальшиві ноти. Всього цього можна уникнути, якщо дотримуватися вимоги грати без зорового контролю.

Третя умова, що сприяє поліпшенню процесу прочитання музики наступна: рекомендується орієнтуватися при грі на графічні контури нотного запису, на загальні обриси нотних структур. Досвідчений музикант не відчуває необхідності абсолютно розшифровувати кожний звук на нотоносці. З першого погляду він бачить загальну фігурацію мелодичних малюнків, спрямованість їх руху, впізнає в тексті різні акорди за їх характерним зовнішнім виглядом. Оскільки не потрібно чітко пізнавати кожен окрему ноту, то виходить реальний виграш в швидкості і якості прочитання музики. У зв'язку з цим дуже важливо, щоб учень узяв за правило відзначати для себе

в новому нотному матеріалі вже відомі йому формули фортепіанної фактури, такі як: гами, арпеджіо, тризвуки тощо. Це значно спростить завдання прочитання нотного тексту. «Уміння розпізнати в незнайомому знайоме, спертися на стандартну інструментальну фігурацію веде до того, що розвантажується увага граючого; піаніст в цьому випадку читає нібито «крізь ноти», до того ж легко виходить з аплікатурних утруднень, використовуючи в звичних фактурних ситуаціях раніше засвоєні, налагоджені, міцно автоматизовані послідовності пальців» [2, с.150].